

הכרזת העצמאות של מדינת ישראל (14 במאי, 1948)

Laquere, Walter, and Barry Rubin. "State of Israel Proclamation of Independence." *The Israel-Arab Reader. A documentary History of the Middle East Conflict*. 4th ed. New York. Penguin Books, 1984. 125-28. Print.

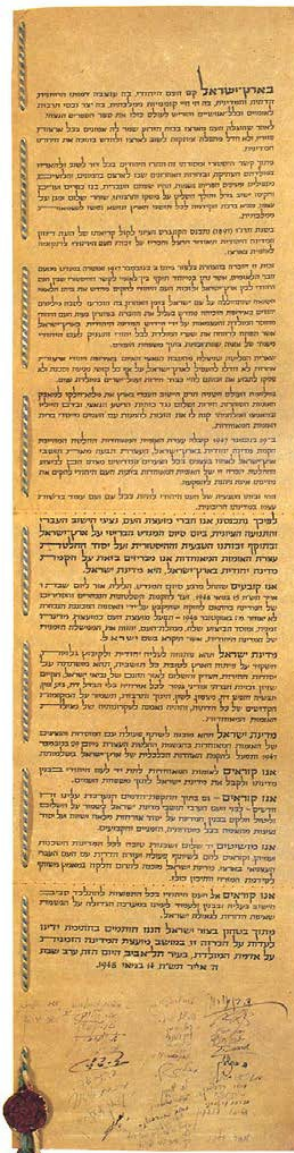
שלושה שבועות לפני הכרזת העצמאות של מדינת ישראל, לא נכתבה עדיין טיוטת ההכרזה. במהלכו של חודש אפריל, 1948, שורה של משפטים ופוליטיקאים הכינו את הטיוטה הסופית, ששיקפה את השפעתם של מחברים רבים ותכנים שונים, כמו הטיוטה לחוקה ישראלית (שנכתבה בינואר, 1948), הכרזת העצמאות של ארה"ב והחוקה האמריקנית. דוד בן-גוריון היה העורך הסופי של ההכרזה. החלטות פוליטיות שונות נידחו עד לרגע האחרון. בימים שקדמו להכרזה של הקמת המדינה, לא נתקבלה עדיין החלטה לגבי בירת המדינה; עדיין נותר להשלים את שילובם של ארגונים יהודים צבאיים במסגרת ממלכתית תחת פיקוד מרכזי; ומבצעים צבאיים, בעיקר סביב היישוב שבגוש עציון מדרום לירושלים, הסיחו את תשומת הלב מההכנה של טיוטת ההכרזה. בנוסף, בן-גוריון היה תחת לחץ עקב הדרישה מן הבית הלבן של הנשיא טרומן לקבל בקשה רשמית בכתב, כדי לקבל את ההכרה הרשמית של ארה"ב במדינה.

דוד בן-גוריון קורא את המגילה של הכרזת העצמאות ב-14 במאי, 1948 במוזיאון תל-אביב. (הצילום: נחלת הכלל)

ביום שישי, ה-14 במאי, עם סיומם של דיונים שונים, מועצת העם, שנוסדה כדי לעסוק בצרכים הפוליטיים של היישוב היהודי בארץ ישראל, הצביעה בחיוב על קבלת הנוסח הסופי של ההצהרה. בשעה 4 אחר הצהריים, יו"ר האסיפה הלאומית וראש הממשלה העתידי הראשון של מדינת ישראל, קרא במוזיאון תל-אביב את הכרזה על הקמת המדינה. עקב ניתוקה של ירושלים מרשת החשמל מעטים בלבד שם שמעו באמצעות מקלטי הרדיו את דברי בן-גוריון, או את שירת "התקווה", ההמנון הלאומי של מדינת ישראל.

בבוקר יום שישי, מתוך אי-ודאות לגבי כוונות המלחמה של המדינות הערביות, הטיל בן-גוריון על מזכירו לשרייני כספת בבנק מקומי, ולהפקיד בה למשמרת את מגילת העצמאות.

המסמך הרשמי של המגילה לא היה מוכן עדיין בעת שבן-גוריון הכריז על הקמת המדינה. (הצילום: נחלת הכלל)

תוכנה של ההכרזה היה תמצית ההיסטוריה היהודית עד 1948 והצהרת הכוונות של מדינת ישראל כלפי אזרחיה, שכניה והקהילה הבינלאומית. ההכרזה הייתה מורכבת מארבעה חלקים: הראשון, ההיבטים החוקיים להקמתה של מדינה יהודית בארץ ישראל על בסיס התנ"ך, ההיסטוריה והמציאות הבינלאומית. השנייה, הזכות המובנת מאליה של העם היהודי לשאוף להקמת מדינה. השלישית, ההכרזה על הקמת המדינה. הרביעית, הצהרה המפרטת כיצד תפקד המדינה, כולל פירוט הזכויות של אזרחיה. כן נאמר, שעל בסיס החלטת האו"ם שהעניקה הכרה בינלאומית להקמת מדינה יהודית ומדינה ערבית בארץ ישראל, מוכרת הנחיצות להכנת חוקה למדינה. אולם, היעד של כתיבת החוקה נידחה בחודש יוני, 1950, לתקופה בלתי-מוגבלת.

ישראלים מכשירים מטוס לקראת תחילתה הצפויה של מלחמת העצמאות. (הצילום: הארכיון הציוני המרכזי)

בהכרזת העצמאות של מדינת ישראל ובזו של ארה"ב ישנם אלמנטים דומים ושווים. שתי ההכרזות מצהירות על עקרון העצמאות וזכותן של האוכלוסיות לשלוט בגורלם, תוך שהן חופשיות מכפיות חוקיות ומשרירותו של שלטון רודני. בהכרזה הישראלית נכללו אירועים מן ההיסטוריה המיידיית והם שיקפו אסונות קודמים מהם סבלו היהודים, שאיימו על קיומם הפיסי והכחדתם. שתי ההכרזות מבטאות את השאיפה להגדרה עצמית, לחירות ולחופש המבוססת על הזכויות האישיות והטבעיות של הפרט. שתיהן מבטיחות להגן על הפרט, ומצהירות על האינטרס של גידול בתחומי הסחר והכלכלה.

הכרזת העצמאות של מדינת ישראל מכילה שורה של נימוקים היסטוריים לזכות על ארץ ישראל. ההכרזה מציינת אירועים היסטוריים ששימשו כנקודות מפנה בהן הקהילה הבינלאומית אישרה את הלגיטימיות של מדינה יהודית, ובמיוחד ההכרה של חבר הלאומים ב-1922 בזכות ההקמה של בית לאומי והחלטת האו"ם ב-1947 להקים מדינה יהודית. בעוד שהיו קרבות ועימותים בין האמריקנים לבין הבריטים בעת שהצהרת העצמאות האמריקנית נחתמה ב-1776, הרי בעת שישאל הכריזה על עצמאותה היא הייתה בעיצומה של מלחמת-קיום כוללת נגד האוכלוסייה הערבית המקומית והמדינות הערביות השכנות. חרף מלחמת האזרחים, הכרזת העצמאות הישראלית כוללת הצהרה המציעה "שלום ויחסי ידידות" לשכנותיה ופנייה "לשוב אל דרכי השלום". שתי ההכרזות מתייחסות להשגחה העליונה: הישראלית אינה מזכירה את נושא הדת אך חותמת עם המשפט "מתוך בטחון בצור ישראל." (זוהי התייחסות לאלוהים בספר שמואל ב', פרק כ"ג פסוק ג').

חיילים ישראלים מפעילים טנק מצרי שנלקח שלל במהלך מלחמת העצמאות ב-1948. (הצילום: נחלת הכלל)

השימוש במונח "צור ישראל" היווה פשרה מילולית שנעשתה על-ידי בן-גוריון, במטרה למנוע את התנגדותם של החוגים החילוניים והפעלת לחץ דתי לגבי תוכנה החילוני של ההכרזה. שימוש מפורש במושגים דתיים הייתה מחייבת גם איזכור מינהגים דתיים ודבר זה היה גורם לפירוד עצום בין שני המחנות באותם ימים שבריריים של שנותיה הראשונות של המדינה. לעומת זאת, הכרזת העצמאות האמריקנית פונה אל "השופט העליון, ולהגנתה של ההשגחה האלוהית." מה הייתה ההשפעה של הכרזת העצמאות של מדינת ישראל? תוך כדי מתקפות הערבים נגד יסודה של המדינה, שימשה ההכרזה ככוח מניע ומדרבן ליהודים בארץ ישראל וליהודי התפוצות. על ההכרזה חתמו הנציגים של כל המפלגות הפוליטיות הקיימות. ההכרזה פנתה אל יהודי התפוצות לעלות

לישראל. מאוחר יותר, בהיעדר חוקה כתובה שימש המשפט: (המדינה) "תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות כבסיס להגנת זכויות האזרח במדינת ישראל".
שמונה שעות לאחר שבן-גוריון השלים את קריאת ההכרזה, חיל האוויר המצרי הטיל את הפצצות הראשונות בפאתיה של תל-אביב.

קן סטיין, מאי 2008

ההכרזה על הקמת מדינת ישראל ה' באייר, תש"ח, 14 במאי, 1948

בארץ-ישראל קם העם היהודי, בה עוצבה דמותו הרוחנית, הדתית והמדינית, בה חי חיי קוממיות ממלכתית, בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל-אנושיים והוריש לעולם את ספר הספרים הנצחי. לאחר שהוגלה העם מארצו בכוח הזרוע, שמר לה אמונים בכל ארצות פזוריו, ולא חדל מתפילה ומתקווה לשוב לארצו ולחדש בתוכה את חירותו המדינית.

מתוך קשר היסטורי ומסורתי זה חתרו היהודים בכל דור לשוב ולהיאחז במולדתם העתיקה; ובדורות האחרונים שבו לארצם בהמונים, וחלוצים, מעפילים ומגינים הפריחו שממות, החיו שפתם העברית, בנו כפרים וערים, והקימו יישוב גדל והולך, השליט על משקו ותרבותו, שוחר שלום ומגן על עצמו, מביא ברכת הקידמה לכל תושבי הארץ ונושא נפשו לעצמאות ממלכתית.

בשנת תרנ"ז (1897), התכנס הקונגרס הציוני לקול קריאתו של הוגה חזון המדינה היהודית, תיאודור הרצל, והכריז על זכות העם היהודי לתקומה לאומית בארצו.

זכות זו הוכרה בהצהרת בלפור מיום ב' בנובמבר 1917 ואושרה במנדט מטעם חבר הלאומים, אשר נתן במיוחד תוקף בינלאומי לקשר ההיסטורי שבין העם היהודי לבין ארץ-ישראל ולזכות העם היהודי להקים מחדש את ביתו הלאומי.

השואה שנתחוללה על עם ישראל בזמן האחרון, בה הוכרעו לטבח מיליונים יהודים באירופה, הוכיחה מחדש בעליל את ההכרה בפתרון בעיית העם היהודי מחוסר המולדת והעצמאות על-ידי חידוש המדינה היהודית בארץ-ישראל, אשר תפתח לרווחה את שעדי המולדת לכל יהודי ותעניק לעם היהודי מעמד של אומה שוות-זכויות בתוך משפחת העמים.

שארית הפלטה שניצלה מהטבח הנאצי האיום באירופה ויהודי ארצות אחרות לא חדלו להעפיל לארץ-ישראל, על אף כל קושי, מניעה וסכנה, ולא פסקו לתבוע את זכותם לחיי כבוד, חירות ועמל-ישרים במולדת עמם.

במלחמת-העולם השנייה תרם היישוב העברי בארץ את מלוא חלקו למאבק האומות השוחרות חירות ושלום נגד כוחות הרשע הנאצי, ובדם חייליו ובמאמצו המלחמתי קנה לו את הזכות להימנות עם העמים מייסדי ברית האומות המאוחדות.

ב- 29 בנובמבר 1947 קיבלה עצרת האומות המאוחדות החלטה המחייבת הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל; העצרת תבעה מאת תושבי ארץ-ישראל לאחוז בעצמם בכל הצעדים הנדרשים מצדם-הם לביצוע ההחלטה. הכרה זו של האומות המאוחדות בזכות העם היהודי להקים את מדינתו אינה ניתנת להפקעה.

זוהי זכותו הטבעית של העם היהודי להיות ככל עם ועם עומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

לפיכך נתכנסנו, אנו חברי מועצת העם, נציגי היישוב העברי והתנועה הציונית, ביום סיום המנדט הבריטי על ארץ-ישראל, ובתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות אנו מכריזים בזאת על הקמת מדינה יהודית בארץ-ישראל, היא מדינת-ישראל.

אנו קובעים שהחל מרגע סיום המנדט, הלילה, אור ליום שבת ו' אייר תש"ח, 15 במאי 1948, ועד להקמת השלטונות הנבחרים והסדירים של המדינה בהתאם לחוקה שתיקבע על-ידי האספה המכוננת הנבחרת לא יאוחר מ- 1 באוקטובר 1948 - תפעל מועצת העם כמועצת מדינה זמנית, ומוסד הביצוע שלה, מנהלת-העם, יהווה את הממשלה הזמנית של המדינה היהודית, אשר תיקרא בשם "ישראל".

מדינת-ישראל תהא פתוחה לעלייה יהודית ולקיבוץ גלויות; תשקוד על פיתוח הארץ לטובת כל תושביה, תהא מושתתת על יסודות החירות, הצדק והשלום לאור חזונו של נביאי ישראל; תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות; ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות.

מדינת-ישראל תהא מוכנה לשתף פעולה עם המוסדות והנציגים של האומות המאוחדות בהגשמת החלטת העצרת מיום 29 בנובמבר 1947 ותפעל להקמת האחדות הכלכלית של ארץ-ישראל בשלמותה.

אנו קוראים לאומות המאוחדות לתת יד לעם היהודי בבניין מדינתו ולקבל את מדינת-ישראל לתוך משפחת העמים.

אנו קוראים - גם בתוך התקפת-הדמים הנערכת עלינו זה חודשים - לבני העם הערבי תושבי מדינת-ישראל, לשמור על השלום וליטול חלקם בבניין המדינה על יסוד אזרחות מלאה ושווה ועל יסוד נציגות מתאימה בכל מוסדותיה, הזמניים והקבועים.

אנו מושיטים יד שלום ושכנות טובה לכל המדינות השכנות ועמיהן, וקוראים להם לשיתוף פעולה ועזרה הדדית עם העם העברי העצמאי בארצו. מדינת-ישראל מוכנה לתרום חלקה במאמץ משותף לקדמת המזרח התיכון כולו.

אנו קוראים אל העם היהודי בכל התפוצות להתלכד סביב היישוב בעלייה ובבניין ולעמוד לימינו במערכה הגדולה על הגשמת שאיפת הדורות לגאולת ישראל.

מתוך ביטחון בצור ישראל הננו חותמים בחתימת ידינו לעדות על הכרזה זו, במושב מועצת המדינה הזמנית על אדמת המולדת, בעיר תל-אביב, היום הזה, ערב שבת ה' אייר תש"ח, 14 במאי, 1948.

דוד בן-גוריון, דניאל אוסטר, מרדכי בנטוב, יצחק בן-צבי, אליהו ברלין, פרץ ברנשטיין, הרב וולף גולד, מאיר גרבובסקי, יצחק גרינבוים, ד"ר אברהם גרנובסקי, אליהו דובקין, מאיר וילנר, זרח ורהפטיג, הרצל ורדי, רחל כהן, הרב קלמן כהנא, סעדיה כובאשי, הרב יצחק מאיר לוין, מאיר דוד לוינשטיין, צבי לוריא, גולדה מאירסון, נחום ניר, צבי סגל, הרב יהודה לייב הכהן פישמן, דוד צבי פנקס, אהרן ציזלינג משה קולודני, אליעזר קפלן, אברהם קצנלסון, פליכס רוזנבליט, דוד רמז, ברל רפטור, מרדכי שטנר, בן-ציון שטרנברג, בכור שיטרית, משה שפירא, משה שרתוק.